

УДК 159.9

В. В. Вишньовський, к.психол.н.; Т. В. Черній

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна)

ФОРМУВАННЯ СВІДОМОГО БАТЬКІВСТВА ЯК ОСОБИСТІСНОЇ СТРАТЕГІЇ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

V. V. Vyshnovskyi Ph.D, T. V. Chernii

THE FORMATION OF CONSCIOUS PARENHOOD AS A PERSONAL STRATEGY IN YOUTH

Протягом останніх років незмінно гострим в українській науці та практиці залишається питання підготовки молоді до батьківства. Це пов'язано насамперед із тим, що найактуальнішою в суспільстві є проблема раннього соціального сирітства. З одного боку, на сьогоднішній день, соціальна політика держави спрямована на підвищення рівня народжуваності в українських сім'ях, а з іншого, фінансове стимулювання жінок народжувати дітей не гарантує гідної психолого-педагогічної підготовки до батьківства. Незважаючи на те, що завдяки діяльності соціально-психологічних служб, із кожним роком спостерігається зменшення кількості відмов від новонароджених дітей, їхня кількість все одно залишається дуже великою. Причому, серед основних причин відмов, згідно із дослідженням, перше місце займають психологічна незрілість, відсутність настанови на материнство, а потім асоціальна поведінка, відсутність житла та підтримки сім'ї, бідність, небажаність вагітності. Зважаючи на це, нам необхідно дослідити, наскільки відповідальним є ставлення до батьківства в юнацькому віці на сьогоднішній день: чи спостерігаються усвідомлення ролі батька/матері, бажання бути батьками, готовність виконувати батьківські обов'язки. Якість виховання, усвідомлене виконання батьківської ролі визначають стан суспільства, інституту сім'ї і психологічне здоров'я особистості наступних поколінь. У наш час звичайними явищами стають малодітна сім'я, відхід від традиційного розподілу ролей і відповідальності в сім'ї, збільшення кількості одиноких сімей, фемінізація, ослаблення виховної ролі батьків, ріст бездоглядності, значне зниження стабільності сім'ї, і інші актуальні явища в сфері сім'ї та дитячо-батьківських відносин. Все це змушує звертати пильну увагу на дану сферу.

Практично кожна людина стає батьком або матір'ю, і якість виховання, сімейної взаємодії залежить від стану батьківства. З появою дитини в сім'ї, чоловік і жінка свідомо або неусвідомлено здобувають нову роль – батьків. Прийняття батьківської ролі відбувається раз і назавжди. Біологічна здатність бути батьком або матір'ю не завжди збігається із психологічною готовністю до батьківства. Готовність до батьківства, усвідомлення себе батьками і способи реалізації батьківства на пару зі своїм чоловіком чи дружиною формуються під впливом різних факторів.

Сім'я є першим інститутом соціалізації дитини. Саме сімейне виховання є найбільш природним і відіграє визначальну роль у розвитку й формуванні особистості. На молодих батьків виявляється постійний тиск із боку авторитетних джерел: як необхідно доглядати за дитиною і як треба її виховувати. Вибираючи свій стиль поведінки у взаємодії з дитиною, батьки опиняються в ситуації невизначеності й можуть відчувати непевність у собі, почуття провини і так далі. Все це визначає потребу в психологічному супроводі сім'ї і сімейного виховання.

Психологічна робота з батьками – досить складний напрямок. Нерідко батьки не сумніваються у своїй компетентності, обвинувачуючи у випадку виникнення труднощів у дитячо-батьківських відносинах школу, суспільство. Часто батькам складно визнати помилковість своїх думок, почуттів, дій. На тлі цього усередині сім'ї між батьком і

матір'ю нерівномірно розподіляється виховна активність. У більшості випадків, вихованням, емоційним спілкуванням з дітьми займається мати, батько ж робить це “залежно від настрою”. У підсумку, в сім'ї не спостерігається системності впливів. Батьки для дитини рідко виступають єдиним цілим.

Проблема дослідження міститься у виявленні і вивченні компонентів, рівнів розвитку батьківства як інтегрального психологічного утворення особистості, особливостей статево-рольової ідентифікації у жінок та чоловіків в період народження дитини; визначенні психологічних факторів формування батьківства для розробки технології формування усвідомленого батьківства.

Разом з тим відчувається недолік наукових даних, що розкривають особливості знань і уявлень юнаків і дівчат про батьківство, а вони, разом з тим, необхідні для розробки навчальних програм, що сприяють оптимізації їх майбутніх та вже існуючих батьківських позицій, орієнтування на формування в молоді відповідального ставлення до батьківства й шлюбу, а також для потреб психолого-педагогічної консультативної роботи. Це і зумовило вибір теми магістерської роботи “Формування свідомого батьківства як особистісної стратегії в юнацькому віці”.

Результати дослідження дають можливість показати значимість юнацького віку як етапу формування та становлення психологічної основи майбутнього батьківства, говорять про необхідність спеціально організованої підготовки молоді до сімейного життя. Основні висновки й положення можуть бути враховані й використані при складанні програм і навчальних курсів сімейнознавчої тематики, у практиці психологів, педагогів і фахівців шлюбних консультацій, що здійснюють роботу з молоддю з питань організації сімейного життя. Результати дослідження можуть використовуватися при вивченні навчальних дисциплін “Психологія”, “Основи вікової психології”, “Психологія сім'ї”; а також при подальшому дослідженні даної проблематики, або суміжних тем.

Література

1. Андрейко А.В. Батьківство як психологічний феномен. Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України Київ : Міленіум, 2006. Вип. 29. С. 57–63.
2. Бевз Г.М. Прийомна сім'я: соціально-психологічні виміри: монографія Київ : Видавничий Дім „Слово”, 2010. 352 с.
3. Безпалько О.В. Системний підхід до організації соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді / Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2006. № 3. С. 46–54.
4. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї. Київ : МАУП, 2001. 196 с.
5. Борисенко Ю.В., Портнова А.Г. Родительство в контексте личной зрелости. Семейная психология и семейная терапия. 2018. № 4. С. 41–57.